

На мою думку, ідеальна модель правосуддя майбутнього полягає в симбіозі, де ШІ бере на себе рутинну аналітику, обробку терабайтів цифрових слідів і пошук прихованих закономірностей, а людина-суддя зосереджується на етичній оцінці, справедливості й індивідуалізації покарання. Право використовувати ШІ як доказ повинно перестати бути «вдаваним» бонусом для технологічно підкованих сторін і стати стандартизованим, прозорим і доступним кожному інструментом пошуку істини.

Підсумовуючи, на запитання «Чи маю я право використовувати ШІ як доказ у суді?» я відповідаю так, я маю таке право як дослідник і як учасник процесу, що прагне об'єктивності. Проте це право сьогодні обтяжене величезною відповідальністю й юридичною невизначеністю. Ми стоїмо на порозі створення нової правової реальності, де головним викликом є не складність коду, а незмінність наших цінностей. Правосуддя може бути цифровим, але воно ніколи не повинно ставати бездушним. Тільки через прозорість, сертифікацію та неухильний людський контроль ми зможемо перетворити ШІ з «вданого» доказу на дієвий щит справедливості, що захищає права людини в цифровому світі. Таким чином, мій шлях – це шлях обережного впровадження, де технологія служить праву, а не панує над ним.

Лісник Р.І.

Львівський державний університет
внутрішніх справ
e-mail:lisnikrostik@gmail.com
м.Львів

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА БЕЗПЕКУ, КОЛИ Я – ТОЙ ХТО ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ?

Я – поліцейський, і кожна загибель колеги стає об'єктом критично значущої та водночас екзистенційно обтяжливої рефлексії кожного правоохоронця: чи готове суспільство та держава захищати тих, хто щодня захищає їх?

Моїй професії притаманний певний онтологічний парадокс витоком якого стає традиційне сприйняття службовців лише як інструментарію забезпечення безпеки та гаранту публічного порядку. Однак виконавцем даної функції є суб'єкт – така ж сама людина, із плоті та крові, чії права на безпеку є теж базовими та невідчужуваними, що є нормою цивілізованого демократичного суспільства. Саме часта деперсоналізація поліцейського, що панує у сучасному правовому дискурсі, як транслятора державної сили, стає приводом фундаментальної дилеми нівелювання статусу особи як носія невідчужуваного права на безпеку в момент набуття спеціального статусу, що зобов'язує цю безпеку генерувати. Проте чим ж зумовлена концепція «жертвовної парадигми» та її тривалий час панування у суспільстві?

Відповідь проста – війна. Стан, що безумовно створює передумови безпрецедентної соціальної нестабільності і стає середовищем у якому дана парадигма набуває особливої та деструктивної гостроти. Суспільство, яке щоденно все дужче виснажується тривалим психоемоційним навантаженням та травмується перманентною екзистенційною загрозою стало схильним до

радикалізації оцінювання та пошуку для викиду накопиченої агресії. І на превеликий жаль, така тенденція знаходить місце у реакції певної частини соціуму на втрати серед лав правоохоронців: знецінюючі, а подеколи відверто ворожі коментарі під дописами про загибель поліцейських. Такий гострий дефіцит емпатії дедалі частіше проявляє себе цілеспрямованими провокаціями під час виконання рутинних функцій та маніпулятивною відеофіксацією, що лише стає посиленням суспільного нарративу, який в свою чергу вимагає від правоохоронця абсолютної самопожертви. Найгіршим сценарієм такої стигматизації стає неминучий процес екстраполяції з площини віртуального простору та побуту у реальну фізичну загрозу, що проявляється у радикальних протиправних діях – прямих, фатальних посяганнях на життя поліцейських при безпосередньому виконанні службових обов'язків. Саме така ескалація подвійної вразливості у виді відмови офіцеру у базовому праві на життя та презумпції правомірності дій висвітлює безумовну актуальність та гостроту даного питання.

Опісля такого детального опису актуальності легко піддається інтерпретації й проблематика даної теми. Дослідницькою лакуною стає глибока колізія між загальноконституційним принципом (життя та здоров'я людини як найвища соціальна цінність) та специфікою правового регулювання поліцейської діяльності. Сучасна вітчизняна юриспруденція недостатньо концептуалізує межу закінчення конституційного права поліцейського на особисту безпеку і початку його службового обов'язку діяти в умовах невідвортної загрози, що обумовлена відсутністю чіткої доктринальної демаркації та асиметрією правового статусу поліцейського: обсяг обов'язків перед суспільством в разі перевищує обсяг наданих державою гарантій щодо власного захисту. Відтак, слід знайти відповідь на запитання – чи є виявлене бажання проходити службу у правоохоронних органах юридичною та моральною відмовою від базового права на безпеку та якими є позитивні зобов'язання держави щодо захисту того суб'єкта, якого вона сама ж уповноважила протистояти небезпеці.

Проте перед тим як розпочинати критику, слід означити обіцяні базові гарантії, витоком яких стають загальноконституційні норми - фактично первинний правовий базис. Фундаментальні права на життя (ст. 27 Конституції України) та повагу до гідності (ст. 28 Конституції України) діють як абсолютні імперативи, що зобов'язують державу утримуватися від невиправданої віктимізації індивіда, чия службова діяльність іманентно пов'язана з нейтралізацією суспільних загроз. Водночас норми щодо особистої недоторканності (ст. 29 Конституції України), безпечних умов праці (ст. 43 Конституції України) та охорони здоров'я (ст. 49 Конституції України) генерують позитивний обов'язок щодо матеріально-тактичної мінімізації професійних ризиків та впровадження дієвих компенсаторних інститутів. Зрештою ж, гарантії судового захисту і фахової правничої допомоги (ст. 55, 59 Конституції України) слугують критичним процесуальним запобіжником, формуючи необхідний контур юридичної захищеності під час правомірного застосування легітимного примусу.

Трансформуючи цей загальноконституційний ідеал у площину спеціального галузевого регулювання, ми спостерігаємо спробу законодавця матеріалізувати абстрактні гарантії через норми Закону України «Про

Національну поліцію» (далі - ЗУПНП) та кримінальне законодавство. Центральним елементом цієї системи виступає стаття 62 ЗУПНП, яка безапеляційно декларує державний захист життя, здоров'я, честі, гідності та майна поліцейського і членів його сім'ї у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків. Не менш важливим є тактико-оперативний інструментарій реалізації права на власну безпеку передбачений Розділом V ЗУПНП, зокрема статті 42-46, що легітимізують застосування поліцейських заходів примусу. Від застосування фізичної сили (ст. 44 ЗУПНП) до крайньої міри - використання вогнепальної зброї (ст. 46 ЗУПНП), закон формально надає офіцеру монопольне право на застосування сили для відбиття нападу, що загрожує його життю чи життю оточуючих. Зовнішнім, вже кримінально-правовим контуром захисту виступають спеціальні норми Кримінального кодексу України (ККУ), які встановлюють сувору відповідальність за опір (ст. 342 ККУ), погрозу або насильство (ст. 345 ККУ) та посягання на життя працівника правоохоронного органу (ст. 348 ККУ). Здавалося б, нормативний каркас є цілком репрезентативним та самодостатнім: він охоплює превентивні, тактичні та каральні механізми, конструюючи надійний щит для правоохоронця.

Однак правозастосовна дійсність безжально деконструє цю нормативну ідилію, викриваючи глибоку прірву між задекларованими гарантіями та реальними можливостями індивідуального захисту. Головна колізія криється не у відсутності правових приписів, а у викривленій філософії їх правозастосування та системній кризі інституту презумпції правомірності дій поліцейського. У момент критичної ескалації, коли виникає об'єктивна необхідність застосування зброї згідно зі ст. 46 ЗУПНП, поліцейський опиняється у стані паралізуючого когнітивного дисонансу. Замість того, щоб керуватися виключно тактикою виживання та алгоритмом нейтралізації загрози, він змушений за доли секунди проводити складний юридичний аналіз, проектуючи перспективу власного кримінального переслідування за перевищення влади (ст. 365 ККУ) чи меж необхідної оборони (ст. 118 ККУ) у разі фатальних наслідків для нападника.

Держава, наділивши поліцейського зброєю та обов'язком її застосувати, де-факто часто залишає його наодинці з наслідками такого законного кроку. Суспільний тиск, маніпулятивний медійний дискурс та страх інституційних репутаційних втрат призводять до того, що органи досудового розслідування апріорі схильні розглядати офіцера не як суб'єкта, що легітимно реалізував своє конституційне право на захист життя, а як потенційного підозрюваного. Це створює небезпечний «охолоджуючий ефект»: правоохоронець вагається у критичний момент, і ця частка секунди вагань стає ціною його життя.

Не менш ілюзорним виявляється і превентивний потенціал кримінально-правових гарантій. Судова практика щодо кваліфікації злочинів проти авторитету органів державної влади часто тяжіє до невинуватості, поблажливості. Призначення мінімальних санкцій або звільнення від відбування покарання з випробуванням за відверте насильство щодо поліцейського (ст. 345 ККУ) нівелює саму суть спеціальної норми - її безапеляційний стримуючий ефект. Це толерує агресію, формує у маргіналізованій частини суспільства відчуття вседозволеності, що девальвує статус поліцейського до рівня зручної та відносно безпечної мішені для виливу фрустрації.

ЧИ МАЮ Я ПРАВО 2.0 ?

*Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції
(Житомир, 23 квітня 2026 р.)*

Відтак, спеціалізовані гарантії безпеки у практичному вимірі часто редукуються до симулякру правового захисту. Держава декларує недоторканність поліцейського в законі, але в умовах реального зіткнення з небезпекою вимагає від нього бездоганності машинної логіки, караючи за найменшу тактичну чи процесуальну похибку та відмовляючи у праві на людський фактор самозбереження. Це знову повертає нас до вихідного екзистенційного питання: чи дійсно суб'єкт, делегований державою захищати правопорядок, володіє реальними інструментами для захисту себе, не стаючи при цьому першою ж жертвою тієї самої правової системи, яку він покликаний оберігати? Адже, судячи з логіки сучасного правозастосування, найдієвішим і абсолютно беззаперечним способом довести прокурору та суспільству відсутність перевищення меж оборони для поліцейського залишається його своєчасна і бездоганно задокументована загибель.

Лобунець М.С

Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова
lobunecmaksim@gmail.com
м. Хмельницький

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ЦИФРОВЕ ЗАБУТТЯ ПІСЛЯ СМЕРТІ

Цифрове право на забуття (Right to be Forgotten) є одним із найбільш обговорюваних та водночас складних інструментів захисту приватності в сучасну епоху тотальної цифровізації, що особливо гостро проявляється у питанні його дії після фізичної смерті суб'єкта даних. Це поняття є багатограним і тлумачиться різними способами залежно від юрисдикції та контексту, проте спочатку воно виникло в судовій практиці Суду справедливості Європейського Союзу як невід'ємний аспект права на приватність. Основна ідея цього права полягає в тому, що особа повинна мати можливість контролювати поширення інформації про своє минуле, особливо якщо вона є неактуальною або завдає шкоди репутації. Загальний регламент про захист даних (GDPR) став першим масштабним законодавчим актом, який прямо закріпив «право на стирання» або «право бути забутим» у своїй 17-й статті. Згідно з положеннями цього Регламенту, кожна фізична особа має право вимагати від контролера негайного видалення своїх персональних даних, якщо вони більше не є необхідними для цілей, для яких збиралися, або якщо обробка є незаконною. Однак, аналізуючи питання дії цього права після смерті, ми стикаємося з чітким обмеженням: у 27-й преамбулі GDPR прямо зазначено, що цей Регламент не застосовується до персональних даних померлих осіб. Це означає, що на загальноєвропейському рівні автоматичного права на цифрове забуття після смерті не існує, оскільки захист фундаментальних прав у розумінні GDPR орієнтований на живих суб'єктів. Водночас ця ж преамбула залишає простір для національних законодавств, зазначаючи, що держави-члени можуть самостійно встановлювати правила щодо обробки даних осіб, які пішли з життя. Таким чином, відповідь на питання про наявність такого права залежить від конкретного законодавства країни, під юрисдикцією якої перебуває контролер даних.